

Historiaa

Suomen tunnettu alueellinen historia alkaa viimeisen jääkauden jälkeisestä ajasta noin 10 000 vuotta sitten. Jään reunan väistymisen myötä kasvillisuutta alkoi esiintyä, eläimet levisivät tänne olosuhteiden paranemisen myötä kasvillisuuden perässä, ihmiset seurasivat eläimiä. Vilkkainta asutuskautta on ollut aikakausi 6000-7000 eaa. Tuolloin tänne kulkeutui asutusta etelästä, kaakosta ja kauempaa idästä. Milläpä muulla he olisivat elantonsa hankkineet kuin metsästämällä ja kalastamalla. Tärkein saaliseläin taljan ja lihan vuoksi oli villipeura, rannikoilla myös hylje oli paljon metsästetty. Kylmänä vuodenaikana lämpimänä pysyminen oli varmasti riittävä motivaattori metsästää turkiseläimiä ja tuskinpa oltiin hyvin rantuja siitä, mitä ruhonosia tai mikä eläin tikun nokassa käristyi. Mitä isompi eläin, sen parempi. Toisaalta mitä isompi saaliseläin oli, sitä vaikeampi se oli yhden metsästäjän saada ruuaksi ja turkikseksi. Muodostettiin pyyntiryhmiä perheittäin, suvuittain tai vain kavereiden kesken. Pyyntiryhmillä oli omat pyyntialueensa ja kalapaikkansa, eikä silloinkaan katsottu hyvällä, jos naapuri tunkeutui samoille apajille. Suurin osa maa-alasta oli Isojakoon 1757 saakka omistusoikeuden ulkopuolella, yhteiskäytössä. Metsissä sai metsästää kuka tahansa, sai ottaa polttopuuta tai vaikkapa raivata peltoa. Isojaossa metsät jaettiin maata ennestään omistaville ja valtiolle. Maattomille jäi vain sienestys- ja marjastusoikeus. Sen jälkeen maanomistus on jakautunut yhä pienempiin ja pienempiin osiin. Isojaosta lähtien metsästysoikeus on ollut sidottuna maanomistukseen.

Kaatamo

Varkauden tien varressa on kaikille tuttu Täyssinän rauhan rajakivi. Tuo rauha jakoi aikanaan Kaatamon kylän Ruotsin ja Venäjän puoleiseen osaan. Vuosina 1595-1630 Kaatamon Ruotsin puoleinen osa kuului Säämingin pitäjään. Kirkkomatkat tehtiin Sääminkiin eli nykyiseen Savonlinnaan. Vasta vuonna 1630 perustettiin Liperin kirkkopitäjä.

Kaatio, Kaatami ja Kaatamo nimisiä paikkoja on Suomessa lukuisia. Edellä olevat nimet juontavat juurensa vanhaan unkarin ja suomen kielen yhteiseen sanaan *ga't*, joka tarkoittaa 'patoa', tarkemmin majavien patoa. Lisättynä paikannimipäätteellä -mo merkitys on majavapatojen maa. (Ilmari Kosonen) Kaatamon alueen purojen ja lampien tapaiset pienvedet ovat olleet majavien ikaikaisia asuinalueita. Majavat olivat aikoinaan tavattoman tärkeitä saaliseläimiä erinomaisen turkiksen, lihan ja takapään rauhasten, hausta-aineensa vuoksi. Kun majava tuli kruunun omaisuudeksi, nahkoilla voitiin maksaa verot, kirkko halusi havukset. Haustalla on tynnytetty myrskyjä, pelastettu kuolemansairaita, siis ennen vanhaan. Majavien hampaat olivat tärkeitä työkaluja. Kun majavan hampaalla teroitettulla kirveellä raivattiin rantaniityltä pajut pois, ei luhta vesoittunut ikinä raivaamisen jälkeen. Majavaa metsästettiin niin kiivaasti, että ne tapettiin sukupuuttoon 1800-luvun puolivälissä. Nykyinen majavakanta on istutusten myötä lähtöisin Norjasta ja Kanadasta.

Uskokoon ken tahtoo noita vanhoja juttuja. Nykyisin noita Kaatamon nimikkoeläimiä elää muutamissa puroissa ja lammissa lähialueella, saaliiksikin niitä saadaan silloin tällöin. Havuksien käytöstä rohtona ja viikatteiden teroituksesta majavan hampailla ei ole tällä haavaa tietoa.

Kaatamon Erä

Isojaon jälkeisenä aikana metsästysasiat Suomessa olivat huonolla tolalla. Metsästettiin missä sattuu, siis ilman metsästysoikeutta ja vielä lisäksi milloin sattui. Valistuksen lisääminen ja salametsästyksen vähentäminen olivat perustettavien metsästyseurojen

tärkeitä tavoitteita. Toinen tärkeä seikka oli säädös vuodelta 1954, jossa hirvenkaatolupa edellytti vähintään 1000 ha:n yhtenäistä aluetta. Mitä isompi alue oli, sitä enemmän lupia voi hakea. Kun alueella toimii metsästysseura, on metsästys järjestäytynyttä, toimitaan lakien mukaisesti, metsästystä valvotaan. Ensimmäiset seurat Suomessa perustettiin 1865, Euroopassa niitä oli ollut paljon kauemmin. Yhtenäisen hirvenmetsästysalueen luominen oli syynä myös Kaatamon Erän perustamiseen vuonna 1959. Perustava kokous pidettiin Reino Krögerin talossa 10.12.1959, puhetta johti silloinen riistapäällikkö Mikko Rantanen. Ensimmäinen johtokunnan puheenjohtaja oli Reino Kröger, varapuheenjohtaja Pentti Voutilainen, sihteeri Pentti Kasurinen, rahastonhoitaja Auvo Mustonen ja muiksi johtokunnan jäseniksi valittiin Erkki Luukkanen ja Pertti Pöllänen. Perustavassa kokouksessa seuraan liittyi 20 jäsentä.

Kaatamon Erän perustamisesta ja alkutaipaleista kirjoitti Sauli Tuomela seuran 40-vuotis historiikissa. Pekka Karhun "Kaatamon Erä, kyläyhdistyksen keskeisin metsästysseura" julkaistiin seuran 50-vuotisjuhlassa 20.12.2009. Molemmat historiikit löytyvät netistä osoitteesta www.kaatamonera.fi

Nyky aika

Puheenjohtajat ja RHY:n hallitus

Kun Juha Karhu päätti puheenjohtajakautensa vuoden lopussa 2006, ei uutta puheenjohtajaa talvikokouksessa saatu valittua. Kesäkokouksessa vanha konkari Pekka Karhu lupautui väliaikaiseksi puheenjohtajaksi "muutamaksi vuodeksi". Pekka ilmoitti johtokunnalle talvikokouksen alla tammikuussa v. 2010, että hän ei ole enää käytettävissä seuran puheenjohtajana. Varapuheenjohtaja Juha Karhu toimi puheenjohtajana kyseisen vuoden. Uutena puheenjohtajana aloitti talvikokouksessa 5.02.2011 valittu Markku Luukkainen. Hänen kautensa kesti talvikokoukseen 2019, jolloin puheenjohtajaksi valittiin Janne Lavikainen.

Liperin RHY:n hallituksessa ovat ja ovat olleet Eero Reijonen (puheenjohtaja) sekä Jouni Taskinen 2009-2018. Vuoden 2019 alussa hallituksen jäsenenä aloitti Janne Lavikainen.

Tilat

Aikaisemmissa historiikeissa ei ole mainintaa Kuoppa-aho nimisellä tilalla Haapovaarassa sijaitsevasta kodasta, "mutterista". Kota veistettiin hirrestä Viinijärvellä, kuljetettiin Haapovaaraan hirsinä ja koottiin sinne talkoilla. Kaikki talkoolaiset olivat opiskelleet hirrenveistoa korvakuulolta, hyvä siitä kuitenkin tuli. Avajaiset pidettiin syksyllä 2007, tilaa kodassa on noin 15:lle henkilölle. Kodan ovi ei ole lukossa, sitä voivat kaikki halukkaat käyttää makkaran paistoon tai mihinkä nyt tarvitsevatkin.

Majaan ei viimeisen kymmenen vuoden aikana ole tehty isoja muutoksia. Leader-rahoituksella v. 2016 hankittiin ilmalämpöpumppu, audiolaitteet, nettiyhteys sekä vaihdettiin kaikki vuodevaatteet. Myöskin matkapuhelinten kuuluvuutta majan sisällä saatiin parannettua, ainakin joidenkin operaattoreiden osalta.

Hirvihallia laajennettiin v. 2018. Uuden osan nostokorkeus on noin 6 m, hirveltä saadaan nyt nahka pois nosturilla vetämällä. Seinustoille tuli uudet pöydät, kaikki lihan käsittelyyn liittyvät toiminnot ovat katon alla. Hirviporukan osallistuminen rakennustalkoisiin oli hyvää tasoa.

Riistanhoito

Riistanhoitosuunnitelma päivitettiin v. 2013 Anu Hirvosen, Vesa Pekkisen ja Markus Pekkisen toimesta. Suunnitelmassa on kuvattu kattavasti eri eläinlajien riistanhoidolliset tarpeet, pienpetojen poisto, tavoitteet toiminnalle sekä riistakantojen seuranta ja laskenta.

Pienpetojen pyyntikilpailu on järjestetty vuosittain, parhaat palkitaan vuosikouksen yhteydessä. Kilpailun tuloksena supikoiria, minkkejä, näätiä ja kettuja on poistettu seuran alueelta muutama sata kappaletta. Tulokset näkyvät nykyisin niin, että pienpetohavainnot ja lumijäljet ovat vähentyneet reilusti.

Riistapellot, kerput jäniksille, nuolukivet, ruokintalautat sorsille ja kyyhkysten ruokinta ovat edelleen mukana riistanhoidossa riistanhoitosuunnitelmaa mukaillen.

Metsästys

Karhua on metsästetty yhteisluvalla Outokummun ja muiden Liperin kunnan metsästysseurojen kanssa vuodesta 2010. Tänä vuonna neljästä luvasta kaksi käytettiin Outokummussa ja kaksi Liperissä. Ennen vuotta 2010 karhun metsästys oli vapaata, metsästysalueelle ei tarvinnut olla metsästysoikeutta. Vapaan metsästyksen aikana Tapani Kokko ja Tapio Voutilainen saivat kaadettua karhun v. 2002. Yhteisluvan aikana karhun kaadossa Kaatamon Erästä ovat onnistuneet Petri Vänskä Leppälahdessa v. 2011, Janne Lavikainen Kaatamossa ja Janne Voutilainen Ilomantsissa v. 2018. Yhteislupajahdin alkamisen jälkeen vuodesta 2010 Liperissä on kaadettu 7 karhua, kaikki Kaatamo-Leppälahti alueelta. Karhujahdin perustana on huolellinen valmistelu karhun liikkeiden selvittämiseksi ja hyvin toimivat koirat. Kaatamossa sellainen oli ja on Tapani Kokon omistama Karhunkaatajan Essi, jonka haukuun ammuttiin yhteisluvan ensimmäiset karhut. Karhujahdi on sujunut hyvässä yhteishengessä ja turvallisesti, mitä nyt joskus on jostakin pikku asiasta ”äänestetty”.

Ei ollut turvallista ennen vanhaan. Alla lyhennelmä Karjalattaresta vuodelta 1879:

Sana oli viime lauantaina (huhtik.19 päivänä) tuotu Ristinkylään Liperin pitäjältä, että karhu oli nähty liikkeellä noin kolmen virstan (>3 km) Korpivaaran kestikievarista Heinävedelle päin olevalla salolla. Tästä syystä lähti sunnuntai aamuna (20/4) viisi miestä, joiden joukossa oli kaksi veljestä T ja J.R pyssyillä varustettuna, jo mainitulle salolle karhua tappamaan. Kahdella miehellä oli mukanaan tuura, vaan viides mies oli aseeton. Kun karhu tavattiin, ampui T.R sitä, niin että se haavoittui ja läksi pakenemaan. Vaan veljekset panivat pyssyinsä taas latinkiin ja hiihtivät karhun perään. T.R tapasi ensin karhua ja tähtäsi, vaan nalli särkyi ja karhu töytäisi häntä vastaan. Hän yritti silloin suksilla paeta, mutta suksit upposivat lumeen, niin että hän lankesi selälleen ja joutui uhriksi karhulle, joka sai hänen päänsä kitaansa ja puri....(raaka teksti poistettu) Ja ainoastaan maata vasten oleva selkäpuoli jäi haavoittamatta. Toinen veli J. yritti tosin heti, kun karhu oli hyökännyt T:n päälle, ampua, vaan ei saanut piilukoansa laukeamaan. // Onneton T.R. vietiin lähimpään taloon ja lääkäri lähetettiin noutamaan täältä Joensuusta neljän peninkulman päästä, vaan ennen kuin hän saapui perille, oli T. jo, kuusi tuntia tapaturman jälkeen vielä täydessä tunnossa...(tekstiä poistettu) heittänyt henkensä, Veljeksillä J. ja T. R:lla oli ollut haulipyssyt, eikä valettuja luoteja, vaan lyijystä leikattuja pötkiä luotien

asemesta, muuten kuuluivat he olleen varmat pyssymiehet, samaten kuin heidän muutkin kolme veljeänsä, ja heidän ukkonsa, joka jo kymmenen vuotta takaperin kuoli, oli aikansa tappanut toistakymmentä karhua.

Hirven metsästyksessä tehtiin suuri muutos v. 2004. Tuolloin solmittiin yhteislupasopimus Mauri Väättisen hirsiseurueen ja Leppälahden Erämiesten kanssa. Yhteisluvan etuina ovat jahdin helpottuminen reuna-alueilla vaihtoalueiden vuoksi, hirvien verotuksen suunnittelu isommalla alueella ja jahdin suuntaaminen alueille, missä hirviä on paljon. Uutena käytäntönä viimeisinä vuosina ovat olleet myös ns. pankkiluvat, 20% luvista voidaan käyttää tai jättää käyttämättä riippuen jäävistä hirvikannasta. Yhteisluvassa lupia on ollut 40...50 kpl, Kaatamon osuus luvista on noin 42%. Hirvikantaa leikattiin voimakkaasti v. 2003, jolloin Kaatamossa ammuttiin 66 hirveä, joka on suurin kaatomäärä yhden syksyn jahdissa. Seuran 1000:s hirvi kaatui 16.10.2013 Urpo Tannisen ampumana Liippiniemelle. Tapausta juhlittiin täytekakkukahveilla majalla. Vuoden 2018 metsästyksen jälkeen hirviä on kaatunut yhteensä 1155 kpl. Toinen merkkipaalu saavutettiin 27.10.2018 Salminiemellä. Pekka Karhu ampui tuolloin sadannen hirsensä, seurauksena myös tästä Pekan tarjoamat kakkukahvit majalla. Naisten metsästysharrastus on lisääntynyt, hirsiviporukassa on tai on ollut neljä naista, kolme heistä on onnistunut kaatamaan hirven tai hirviä. Jahti on kymmenen viimeisen vuoden aikana teknistynyt paljon koirien tutkapantojen myötä. Kehitys on helpottanut koiramiesten työtä koiran paikan näkyessä kännykässä, koiran paikan selvittäminen ei perustu enää pelkästään kuulohavaintoon. Metsäautotieverkosto on tiheä, hirvien vetomatkat metsästä autotien varteen ovat yleensä enintään muutama sata metriä. Ennen vanhaan kaadon jälkeen käveltiin ensin muutama kilometri hakemaan hevosta tai pantiin hirvi metsässä paloiksi ja kannettiin tien varteen. Onpa yksi hirvi aikoinaan tuotu ihmisten ilmoille Kytöojasta resinalla.

Kiira, Jamu ja tappisarvi Kalalampi 2019

Ilvestä on metsästetty Liperin kunnan alueen yhteisluvalla viimeisen noin kymmenen vuoden ajan. Lupia on vuodessa 1-2, kaikki luvat on saatu käytettyä. Eniten ilveshavaintoja tehdään Kaatamo-Leppälahti alueella, jonne myös useimmat ilvekset ovat kaatuneet. Kaatolupien määrä perustuu tehtyihin havaintoihin ja kirjauksiin Tassu-järjestelmään. Tulevalle joulukuun 1. päivänä alkavalle kaudelle Liperissä on kaksi pyyntilupaa.

Jäniskannat ovat parina viime vuonna olleet alamaissa. Aktiivisia jäniksen metsästäjiä seurassa on parikymmentä. Nykyisin ajokoiraharrastus on siirtynyt enemmän jänisten liikunnan ylläpitoon, saalista ei haluta ampua aina kun ollaan metsässä ja jänis on jalkeilla. Mikäpä onkaan parempaa musiikkia kuin kiihkeä, kaunisäänisen ajavan koiran lähtökiljaisu ja helisevä ajo kuulaana syysaamuna.

Metsäkanalintujen kannat vaihtelevat suuresti, ei niinkään metsästyksen vaan pesimäaikaisten säiden takia. Kaksi viimeisintä kevättä ja kesää ovat olleet suotuisia pesinnälle ja nyt kuluvana syksynä on nähty suuria teeritokkia, eikä metso- tai koppelohavaintokaan ole harvinaisuus. Muutama vuosi sitten seura rauhoitti metsäkanalinnut huonojen kantojen vuoksi. Jospa se pystykorvaharrastus elpyisi parempien lintukantojen mukana.

Metsäkauris on ollut rauhoitettu seuran alueella. Runsas ilves- ja ahmajoukko pitää huolen siitä, että metsäkaurispopulaatio ei tule kasvamaan haitaksi asti.

Villisikojakin Kaatamossa tavataan silloin tällöin. Porsaaton villisika on ollut rauhoittamaton 1.06.2019 alkaen ympäri vuoden. Taudinkantatariskin vuoksi eläimet tulisi poistaa luonnosta mahdollisimman nopeasti. Ja onhan niitä saatukin saaliiksi, jokunen vuosi takaperin kaksi Liippiniemeltä ja siitä vielä muutama vuosi taaksepäin pari sikaa hirvikoiria Jaskan haukkuun Suurijärventien varteen.

Kenneltoiminta

Seurassa on joukko aktiivisia kennelmiehiä ja -naisia käyttäen koiriaan kokeissa, olemalla tuomareina tai maasto-oppaina. Toiminnan tuloksena seuran jäsenet omistavat lukuisia käyttövalioita tai muuten kokeissa hyvin pärjänneitä koiria. Seuran alueella järjestetään vuosittain monia ajo-, hirvi- ja MEJÄ ja noutajakoirakokeita. Merkittävin saavutus lienee v. 2018, kun Jouko Kettusen suomenajokoiria Puistorinteen Late voitti PM- kokeen Luleåssa Ruotsissa.

Jouko Kettunen ja PM voittaja 2018 Puistorinteen Late.

Jäsenet

Seuran jäsenmäärä on pysynyt viimeiset 10 vuotta noin sadassa. Keski-ikä tätä kirjoitettaessa on 53,9 vuotta, mutta tuppaa kasvamaan joka päivä. Jotta seura pystyy hoitamaan velvoitteensa; majan ylläpidon, kiinteistöveron, tiemaksun yms, sata on kriittinen jäsenmäärä, pienemmällä jäsenmäärällä jäsenmaksun korotus kohtuuttomaksi olisi väistämätön. Aikaisempina vuosina, kirjoittamattoman säännön mukaan, seuraan hyväksyttiin jäseneksi vain maanomistajia ja kyläläisiä sekä heidän perheenjäseniään. Tuosta periaatteesta on nyt jouduttu luopumaan, jäsenanomuksia kylältä tai maanomistajilta ei ole tullut riittävästi. Hyvät maanvuokraajat ja kyläläiset: Jos kiinnostaa metsästysharrastus, oletpa nuori tai vanha, tervetuloa tutustumaan Kaatamon Erän toimintaan ottamalla yhteyttä seuran yhdyshenkilöihin, puhelinnumerot löytyvät netistä. Tiedä, vaikka saisit kipinän hyvään harrastukseen.

Maanvuokraus

Kuten aikaisemmin on todettu, metsästysoikeus on lähtökohtaisesti maanomistajilla ja se on vuokrattavissa edelleen. Yhteistyö maanomistajien kanssa on sujunut hyvin, metsästysoikeus Kaatamon alueella on vuokrattuna seurallemme hyvin kattavasti. Kiitos siitä teille, hyvät maanomistajat. Ilman vuokrasopimuksia ei olisi metsästystä. Niukoilla resursseillamme emme pysty palkitsemaan teitä vuokrasopimusten vastikkeeksi muulla tavalla kuin tämä perinteinen tilaisuus Isänpäivänä.